

VERKSAMHETSOMRÅDE UTBILDNING

Barnkonsekvensanalys

En barnkonsekvensanalys ska göras vid beslut som får långsiktiga effekter för barn och vid beslut av övergripande eller strategisk karaktär. Barnkonsekvensanalysen är ett verktyg för att omsätta barnkonventionen i handling och visa på barnets bästa. I en barnkonsekvensanalys ska barnets rättigheter och barnets röst presenteras, problematiseras och tas ställning till. Principen om barnets bästa ska väga tungt, men det kan finnas situationer då andra intressen väger tyngre och därmed får företräde. När ett enskilt barns bästa eller en grupp barns bästa måste ge vika för andra intressen bör beslutsfattaren redogöra för kompensatoriska insatser.

Med hjälp av barnkonsekvensanalyser kan beslutsfattare arbeta systematiskt och säkerställa att barnperspektivet finns med i besluten.

Barnkonsekvensanalys som del av utredningar om att införa syskonförtur som urvalsgrund

Inledning och bakgrund <i>Beskriv kort vad som föranlett beslutet om barnkonsekvensanalys</i> Efter beslut i barn- och grundskolenämnden 2025-06-11 (§ 76) har en utredning avseende förutsättningarna för införande av syskonförtur vid val till Täbys kommunala grundskolor genomförts. Utredningen har även omfattat en kartläggning av tillämpning av syskonförtur i andra kommuner. Målet har varit att utreda förutsättningarna för införande av syskonförtur vid val till Täbys kommunala grundskolor samt att ge exempel på principer för urval som inkluderar syskonförtur i syfte att belysa för- och nackdelar med urvalsprinciper som inkluderar syskonförtur i relation till service och bemötande, likvärdighet, barnperspektivet, juridik, ekonomi och trygghet. Efter beslut i barn- och grundskolenämnden 2025-10-22 (§ 92) har därtill en utredning genomförts med syfte att ta fram och på nämndsammanträdet den 19 november 2025 presentera två alternativ för att tillämpa syskonförtur som urvalsgrund vid skolplacering. Utredningen har även omfattat att föreslå ett av alternativen som det mest ändamålsenliga.
Uppdragsgivare och ansvarig för kartläggning och analys <i>Ange vem eller vilka som beslutat om att barnkonsekvensanalysen ska göras. Ange vilka personer som deltar i arbetet. Namn och befattning.</i> Utbildningschef Maria Assarsson har beslutat att barnkonsekvensanalys ska ingå som en del i utredningarna. Uppdragens genomförande leds av utredare

Jenny Nordqvist. Barnkonsekvensanalysen har utförts av Helena Vik, kvalitetsuppföljning förskola och Mia Schmidt, utvecklingsledare.

Syfte och aktuell frågeställning

Beskriv vad syftet och frågeställningen är med den aktuella barnkonsekvensanalysen

Syftet med denna barnkonsekvensanalys är att säkerställa att kommunen har tagit hänsyn till barnkonventionen och barnets bästa i samband med utredningar om att införa syskonförtur som urvalsgrund vid skolplaceringar.

Frågeställning: Hur säkerställer Täby kommun att barns bästa tillgodoses om syskonförtur införs som urvalsgrund vid skolplaceringar?

Aktuella artiklar, styrdokument och lagstiftning

Ange vilka rättigheter i barnkonventionen som är aktuella. Vad säger dessa? Ange vilken lagstiftning och andra styrdokument som är aktuella. Vad säger dessa?

Barnkonventionen

- Artikel 2 – Icke-diskriminering
Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras utifrån kön, ålder, funktionsnedsättning, etnicitet, religion eller annan ställning.

Kommunen behöver säkerställa att alla barn hanteras på ett icke-diskriminerande sätt i arbetet med skolplaceringar, vilket inkluderar tillämpning av de urvalsgrunder som kommunen har beslutat om.

- Artikel 3 – Barnets bästa i främsta rummet
Barnets bästa ska alltid komma först vid alla beslut som rör barn.

Detta innebär att syskonförtur måste prövas mot vad som är bäst för varje enskilt barn, inte enbart utifrån organisatoriska eller praktiska skäl för familjen.

- Artikel 6 – Rätt till liv, överlevnad och utveckling
Barn har rätt till de bästa möjliga förutsättningarna för hälsa, trygghet och lärande.

Detta innebär att kommunen behöver säkerställa att arbetet med skolplaceringar, inklusive tillhörande urvalsgrunder, inte begränsar barns rätt till hälsa, trygghet och lärande. Om syskonförtur som urvalsgrund skulle innebära längre resvägar eller minskad möjlighet att gå i en skola som möter barnets behov kan detta stå i konflikt med artikel 6.

- Artikel 12 – Rätt att uttrycka sin åsikt
Barn har rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem och dessa ska beaktas utifrån barnets ålder och mognad.

Det innebär att barn bör få uttrycka sin åsikt om var de vill gå i skolan i dialog med sina vårdnadshavare.

Skollagen

1 kap. Inledande bestämmelser

- Här framkommer bland annat att det i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov, att utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform samt att barnets bästa ska vara utgångspunkt i all utbildning.

9 kap. Förskoleklassen

10 kap. Grundskolan

- I ovanstående två kapitel framkommer bland annat att barn ska placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå och att kommunen får frånga elevens vårdnadshavares önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts eller om den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen.

I ett avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen (HFD 2015 ref. 50) lyfts att urvalet till kommunala skolor ska ske på ett objektiva, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever.

Kommunallagen

- Kommunen har självstyre och kan därför välja om syskonförtur ska tillämpas eller inte.
- Enligt likställighetsprincipen (2 kap. 3 §) får kommunen inte behandla invånare olika utan sakliga skäl.

Om syskonförtur används måste det kunna motiveras som förenligt med barnets bästa och inte leda till osaklig särbehandling.

Aktuell forskning

Redogör för aktuell forskning, om det finns sådan, inom det område som ärendet berör

Forskning visar att urvalsgrunder i skolvalet, där syskonförtur ingår, påverkar vilka elever som får tillgång till olika skolor och därmed likvärdigheten i utbildningen. *Svenska analyser* (Holmlund, Sjögren & Öckert, 2020; Söderström & Uusitalo, 2010) och i propositionen *Ett mer likvärdigt skolval* (Prop. 2021/22:158) betonas att syskonförtur kan ge trygghet, men även riskera att förstärka skillnader mellan barn.

Skolinspektionen lyfter i granskningsrapporten *Fristående skolors mottagande och urval av elever till förskoleklass och grundskola* (Skolinspektionen 2022) att tillämpning av urvalskriterier - såsom syskonförtur - kräver tydlighet, saklighet och transparens.

Utredningen *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning* (SOU 2020:28) konstaterar att syskonförtur inte

ger några uppenbara konsekvenser för skolans sociala sammansättning samt att påverkan på skolsegregation bedöms som ytterst liten.

Sammanfattningsvis visar forskning och nationella granskningar och utredningar att syskonförtur kan bidra till trygghet för vissa barn, men att den måste balanseras mot barns rätt till närhet, likvärdighet och en skolmiljö som stödjer deras utveckling.

Barn som berörs

Ange vilket eller vilka barn som berörs direkt eller indirekt av åtgärden samt på vilket sätt de berörs och hur de har identifierats

Nedanstående slutsatser är baserade på analys av aktuell forskning, inhämtade synpunkter samt den kontext som barnen i Täby kommun kan befinna sig i.

- Barn med syskon i verksamheten
Barn som söker plats som har syskon i samma verksamhet kan uppleva trygghet och igenkänning i en redan bekant miljö, vilket kan underlätta anpassning och övergång. För vissa kan det även vara en fördel att kunna ta stöd av syskon i vardagen. Samtidigt finns en risk att barnen jämförs med sina syskon och inte får utveckla sin egen identitet i lika hög grad.
- Barn utan syskon i verksamheten
Barn som bor nära en skola, men som riskerar att inte få plats på grund av att syskonförtur tillämpas kan påverkas genom längre resväg, svårare tillgång till kamratnätverk i närområdet och minskad tid för återhämtning och fritidsaktiviteter. Det kan påverka deras känsla av tillhörighet och trygghet.
- Barn i behov av särskilt stöd
För barn som har behov av särskilda pedagogiska insatser eller annan anpassning kan syskonförtur skapa trygghet om placeringen innebär en redan känd miljö för familjen och personalen. Etablerade kontakter kan bidra till kontinuitet och förutsägbarhet.
- Barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)
Dessa barn har ofta stort behov av förutsägbarhet, kort resväg och tydlig struktur. Barn med NPF kan ha särskilt stor nytta av att få börja i en skola som redan är känd genom syskonet. Förutsägbarhet, igenkänning och att miljön redan introducerats genom syskonet kan minska oro och skapa trygghet.
- Barn med språkliga svårigheter
För dessa barn kan tryggheten i en bekant miljö bidra till att de snabbare vågar delta i sociala och språkliga sammanhang, eftersom de redan har indirekt kännedom om verksamheten via syskonet.
- Barn med kognitiva svårigheter
En miljö som redan är känd via syskonet kan minska osäkerhet och underlätta övergångar. Personalens tidigare relation till familjen kan bidra till en smidigare start.
- Barn med hög kognitiv begåvning

Även dessa barn kan ha nytta av tryggheten och förutsägbarheten i en redan bekant miljö. Samtidigt kan det vara viktigt att de ges möjlighet att utveckla en egen identitet utan att jämföras med syskonets prestationer. • Barn i socialt eller ekonomiskt utsatta familjer Dessa barn och familjer påverkas ofta extra negativt av längre resor, eftersom de har mindre möjlighet att kompensera med bilskjuts eller andra lösningar. Barnets möjlighet att delta i fritidsaktiviteter och bygga sociala nätverk i närområdet kan också minska. För dessa barn kan syskonförtur skapa särskild trygghet, eftersom föräldrar och syskon redan känner till verksamheten och rutinerna. Det kan minska oro kring skolstart och underlätta praktisk vardag. • Indirekt berörda barn Barn i samma skolor som påverkas av gruppernas sammansättning när syskonförtur tillämpas, till exempel genom att elevhälsans resurser behöver fördelas på ett särskilt sätt om flera syskon med stora behov går i samma verksamhet.
Metod <i>Vilken hänsyn har tagits till barns synpunkter och på vilket sätt har synpunkterna inhämtats? Vilken information har barnen fått för att kunna yttra sig i frågan?</i>
Ansvariga för barnkonsekvensanalysen har inhämtat underlag i form av erfarenheter från verksamhet, forskning, nationella utredningar och kända barns behov.
Aktuella synpunkter och erfarenheter <i>Vad säger barnen? Vad säger verksamheterna? Vad säger vårdnadshavare och/eller andra företrädare? Andra berörda aktörers åsikter? Finns redan beprövad erfarenhet i verksamheten?</i>
Någon direkt dialog med barn, vårdnadshavare eller personal har inte genomförts i enlighet med beslutad uppdragsbeskrivning. De frågor och synpunkter som inkommit från vårdnadshavare till Täby kommuns kontaktcenter i samband med det senaste skolvalet har dock beaktats. Följande är tänkbara perspektiv för såväl de barn får plats på en skolenhet tack vare syskonförtur som för de barn som inte får plats på en skolenhet på grund av den: • Barn: Yngre kan uppleva trygghet och stöd av att ha syskon nära, medan äldre kan känna oro över jämförelser eller riskera att inte få utveckla en egen identitet. Barn som trängs undan kan istället uppleva stress av längre resväg och känsla av utanförskap i sitt närområde. • Vårdnadshavare: Kan se praktiska fördelar och uppleva trygghet när syskon går i samma verksamhet. Samtidigt kan vårdnadshavare uppleva en orättvisa och deras barn får längre resväg. • Verksamheter: Kan se möjlighet till ökad trygghet och helhetsbild av familjen, men även risk att barns individuella behov förbises om syskonförtur blir styrande.

- Elevehälsa: Kan se fördelar med samlad bild av familjens behov, men även risker för barn i svårigheter om syskonförtur går före närhetsprincip och anpassad placering. För barn med NPF kan effekterna bli särskilt stora.

Positiva effekter av beslutet

Effekterna kan exempelvis handla om sådant som rör förutsättningar för barns utveckling och livsmiljö. Det kan också handla om sådant som rör den fysiska miljön, ekonomi, organisation, personal, vårdnadshavare, arbetsmiljö, utvecklings- och kvalitetsarbete.

- Trygghet och kontinuitet: Barn får möjlighet att gå på samma skola som sina syskon, vilket kan skapa en tryggare miljö.
- Förenklad logistik för familjen: Minskad stress för barn vid lämning/hämtning, vilket indirekt gynnar barn.
- Stärkt syskonrelation: Möjlighet att träffas under dagen, särskilt i skolmiljö.
- Barn med till exempel NPF eller i behov av särskilt stöd med äldre syskon kan ge ökad trygghet med en redan känd miljö och kända lärare. Tryggare övergångar och start i ny verksamhet.
- Relation mellan vårdnadshavare och skola.
- Samlad familjebild kan underlätta för elevehälsan.
- En ökad likvärdighet mellan familjer sökande till fristående skolor som redan idag har syskonförtur som urvalskriterium och familjer sökande till kommunala skolor som i dagsläget ej kan använda sig av syskonförtur. Ger alltså samma förutsättningar till urvalskriterier oavsett driftsform.

Negativa effekter av beslutet

Effekterna kan exempelvis handla om sådant som rör förutsättningar för barns utveckling och livsmiljö. Det kan också handla om sådant som rör den fysiska miljön, ekonomi, organisation, personal, vårdnadshavare, arbetsmiljö, utvecklings- och kvalitetsarbete

- Barn utan syskon på skolan kan få svårare att få plats på önskad skola eller hamna längre ner på "prioriteringslistan".
- Barn som får längre resväg kan uppleva ökad stress och få sämre logistiska förutsättningar.
- Att barnet inte får plats på samma skola som andra barn i närområdet kan upplevas otryggt av barnet och medföra sämre förutsättningar att skapa ett socialt nätverk runt barnet i närmiljön.
- Barn med NPF utan syskon kan få försämrad vardag av längre transporter.

- Barn i svårigheter kan få svårt att bygga en egen identitet om syskonrelationen dominerar.

Intressekonflikter

Finns särskilda problem eller intressekonflikter gällande införandet av förslaget? Ställs olika grupperns behov mot varandra?

- Syskonens trygghet i relation till andra barns rätt till närhet.
- Familjers logistikbehov i relation till barnets individuella bästa.
- Barn i resurssvaga familjer kan drabbas hårdare än barn i resursstarka familjer.
- Ensamstående familjers förmåga att hantera eventuell logistik som innebär att hämta/lämna på flera ställen.
- Barn utan syskon.
- Familjehemsplacerade barn som är folkbokförda i en annan kommun.

Kompensatoriska insatser

Ange vilka kompensatoriska insatser som planeras för att möta de negativa effekter som framkommit i kartläggningen. Insatserna ska eliminera, reducera och/eller hålla konsekvenserna under kontroll eller om det inte är möjligt, minska konsekvenserna för barnen.

Genom tydliga riktlinjer om hur skollagen ska tillämpas kan Täby kommun säkerställa att urvalet till kommunala skolenheter sker på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever. Därtill kan kommunen säkerställa att hanteringen är likvärdig och rättvis samt att vårdnadshavares önskemål beaktas i enlighet med skollagen. På detta sätt beaktas barns bästa i arbetet med skolplaceringar och de urvalsgrunder som tillämpas.

Effekten av beslutade riktlinjer med tillhörande urvalsgrunder behöver utvärderas regelbundet och i en sådan utvärdering bör barn komma till tals.

En viktig förutsättning vid ett införande av syskonförtur är tydlig information om hur urvalsgrunden fungerar; det är viktigt att urvalskriterierna är kända och görs tillgängliga för alla vårdnadshavare/medborgare.

Prövning av barnets bästa

Här görs en helhetsbedömning där det bör framgå:

- På vilket sätt förslaget påverkar barnen, på kort och lång sikt.
- Om barns rättigheter tillgodoses enligt barnkonventionens artiklar 2, 3, 6 och 12
- Om förslaget innebär att man agerar utifrån barnens bästa
- Om det rekommenderas kompensatoriska insatser.

Vid en samlad prövning av barnets bästa behöver konsekvenserna för olika grupper av barn vägas in – både de som gynnas av syskonförtur och de som riskerar att missgynnas.

Barns delaktighet och inflytande:

- Genom vårdnadshavares aktiva val av skola kan hänsyn tas till om ett barn vill gå i samma skola som sitt/sina syskon. Samma skola behöver inte för alla barn vara den bästa lösningen.

Barn med syskon som får förtur

- Kortsiktigt: För dessa barn kan tryggheten öka, särskilt för yngre som får stöd av äldre syskon. Det kan bidra till minskad oro i samband med skolstart eller övergångar. Den redan kända miljön kan minska oro och underlätta anpassningen.
- Långsiktigt: Kan ge stabilitet och kontinuitet, men även risk för att barnet jämförs med sina syskon och får svårare att utveckla en egen identitet. Detta är särskilt relevant för äldre syskonpar.

Barn utan syskon inte får plats på närliggande skola

- Kortsiktigt: Kan uppleva stress över att inte få plats på en närliggande skola. Längre resväg kan minska tid för fritid, återhämtning och kamratrelationer i närområdet. Kan känna oro över att inte få börja på samma skola som kamrater i området. Detta kan påverka trygghet och tillhörighet, utöver den längre resvägen.
- Långsiktigt: Kan skapa känsla av orättvisa och påverka möjligheten att bygga sociala nätverk i bostadsområdet. För familjer med begränsade resurser blir effekten särskilt kännbar då längre resor är svårare att hantera.

Barn i svårigheter, till exempel barn med NPF

- Kortsiktigt: Kan gynnas av syskonförtur om det innebär att barnet får starta i en redan bekant miljö, där familj och syskon redan har erfarenheter och relationer. Detta kan öka trygghet, förutsägbarhet och minska oro. Samtidigt kan dessa barn drabbas hårt om syskonförtur gör att de inte får plats nära hemmet – då längre resor och brist på förutsägbarhet kan skapa stress, trötthet och försämrad skolnärvaro.
- Långsiktigt: För dessa barn är kontinuitet och förtroendefulla relationer särskilt viktiga. Syskonförtur kan bidra till stabilitet, men behöver alltid vägas mot barnets behov av en egen identitet och individuellt bemötande.

Barnperspektiv

- För vissa barn är ett syskons närvaro den största trygghetsfaktorn, för andra kan det upplevas som begränsande. Barn som nekas plats på en skola nära hemmet kan uppleva att deras vardag påverkas negativt – längre resor kan kännas orättvisa och skapa oro. Det är därför viktigt att

kommunen på sikt skapar former för att lyssna till barns egna erfarenheter av skolplacering.

Följande kompensatoriska insatser rekommenderas:

- Genom tydliga riktlinjer om hur skollagen ska tillämpas kan Täby kommun säkerställa att urvalet till kommunala skolenheter sker på ett objektivet, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever. Därtill kan kommunen säkerställa att hanteringen är likvärdig och rättvis samt att vårdnadshavares önskemål beaktas i enlighet med skollagen. På detta sätt beaktas barns bästa i arbetet med skolplaceringar och de urvalsgrunder som tillämpas.
- Effekten av beslutade riktlinjer med tillhörande urvalsgrunder behöver utvärderas regelbundet och i en sådan utvärdering bör barn komma till tals.
- En viktig förutsättning vid ett införande av syskonförtur är tydlig information om hur urvalsgrunden fungerar; det är viktigt att urvalskriterierna är kända och görs tillgängliga för alla vårdnadshavare/medborgare.